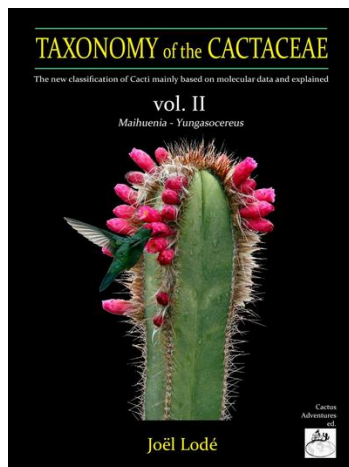
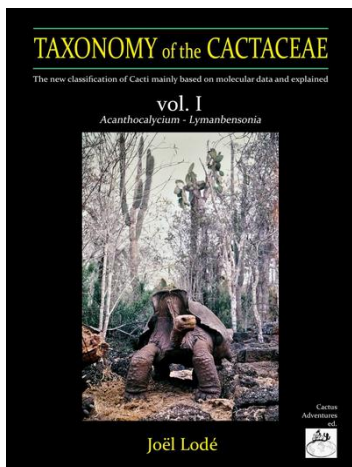

Joël Lodé: Taxonomy of the Cactaceae

Joël Lodé *Taxonomy of the Cactaceae* (A Cactaceae rendszertana) című hatalmas, két kötetes monográfiája 2015 tavaszán jelent meg. Ekkor az áprilisi hírlevelünkben röviden ismertetést adtunk közre a könyvről számtalan kérdést megfogalmazva. E rövid ismertetésen túl mindenképpen foglalkoznunk kell a könyvben közreadott új rendszertannal és annak kritikai elemzésével. Erre a feladatra Fábrián László (Udvard, Szlovákia) vállalkozott, aki meglátásait, véleményét több részben kívánja megosztani olvasóinkkal. Most e sorozat 1. részét olvashatják.

(-fm-)

Írta: Fábrián László

Az új kaktuszos monográfia

Könyvek, cikkek rendszeresen jelennek meg a kaktuszfélekről, de a családot kiértékelő és rendszerező mű ritkán lát napvilágot. Egy-egy nemzetség feldolgozása egy ember számára sem okoz megterhelést, elég, ha kissé járatos a nemzetség fajai között, vagy más közelálló fajokban. Az egynemzetséges dolgozatok is általában szubjektívák, minden esetben csak a szerző felfogását és nézetét adják vissza. Az egész családokat feldolgozó művek viszont sok munkát, tudást és időt vesznek igénybe, ennek ellenére sosem lesznek ezek sem tökéletesek. Természetes rendszer nincs, mindig vannak eltérések, kivételek, külső hasonlóságok és rejtett rokoni kapcsolatok és ezek ember általi megítélése csak elvont lehet.

Backeberget követően nem nagyon akadt szerző, aki neki mert volna indulni egy ekkora feladatnak, mint a kaktuszok osztályozása. **Anderson** 2001-ben megjelent *The New Cactus Family* (USA) munkája teljesen felbolygatta az addigi nézeteket és itt már nyilvánvalóvá vált az angolszász behatás a német felfogással szemben. A nemzetségek és a fajok brutális leépítését sokáig nem fogadták el, de a CITES nevű szervezetnek ez jól jött, mert kevesebb megnevezést kellett használnia, ami állítólag, megkönnyítette munkáját a fajok védelménél (?!). Öt évvel később 2006-ban adták ki **Hunt** et. al. művét a *The New Cactus Lexicon* (UK) címen. Ez a kétkötetes könyv minden volt, csak nem mestermű. Teljes mértékben a CITES hatása alatt állt, szerintem több kárt okozott a botanikának és a kaktuszkedvelőknek, mint hasznot. Néhány évvel később maga **Hunt** is belátta, hibázott és bevallotta, hogy ha most kellene kiadnia ezt a selejtes munkát, nem adna rá engedélyt!

A legutolsó kaktuszos monográfia ebben az évben jelent meg **Joël Lodé** tollából, *Taxonomy of the Cactaceae* címen Spanyolországban, Barcelonában. **Lodé**-ről nagyon keveset tudunk, még mielőtt rátérek a könyv ismertetésére, közlöm rövid életrajzát: 1952. október 3.-án született Nantes-ban, egy kis dél francia városkában, sokan nem tudják, **Jules Verne** is itt született. Két bátyja és egy nővére volt, nem tudni milyen okból, édesapjuk elhagyta őket.

Joël nevelését átvette keresztapja és keresztanyja. **Verne** könyveit nagyon korán elkezdte olvasgatni, tőle kapta el az utazási lázat, mivel a szerző is sokat utazott, főleg kerékpáron. Fiatalon, 10 évesen lett tagja a nantes-i természettudományi múzeumnak. A természet megismerésének vágya ezzel megpecsételődött. Már 12 évesen elhatározta, hogy **Verné** követve, biciklire száll és nekiindul a világnak. Nevelőszülei ellenzésére 14 évesen bekerekezte egész Szaharát. Az élet forgatagában nagyon nehezen talált önmagára, volt mágus, színész, és ezért jelentkezett a színi főiskolára, nem volta nagy tehetség, de kapott egy szerepet az egyik francia sorozatban. Színészi sikertelensége után banki képviselő lett. Élete mélypontja 1973-ban volt, amikor is részt kellett vennie a Muruzoa szigeten elvégzett atomkísérleteknél, s itt bűvárként szolgálnia.

Az 1975-ös évben két keréken világ körüli útra indult, Pakisztánba érve fedezte fel a sivatagok különös világát és kisugárzását, itt lelt rá a tulipánokra, melyeket fényképezte és begyűjtötte. Az amerikai földrészre érve a kaktuszokkal való találkozása nem volt örömteli, mert az első útjába kerülő növény kidurrantotta gumiját. Nem ez a tény tette meg őt a kaktuszfélék szerelmésévé, hanem a virágjuk. Hazatérve megírja és kiadja az első könyvét, amely nagyon sikeres lett. Az első amerikai útján ismerkedett meg **Rina** nevű maja indiánhölgygel, akit végül is 1978-ban feleségül vett. Megismerkedésüktől fogva együtt járták kerekeken a világot. Az 1984-es észak-amerikai útjára már megint csak egyedül indult, mert felesége megszülte **Karine** nevű kislányukat. A brazíliai útján újra együtt utaztak 1986-ban, itt főleg orchideákat tanulmányoztak és gyűjtöttek. Végre 1987-ben eljutott a Kanári szigetekre, ekkor már a szíve örökre itt maradt. Mivel csaknem minden évben mással foglalkozik, nem kívánom részletesen leírni a számunkra nem annyira értékes információkat, ezért csak a legfontosabb állomásokat említem meg. A Góbi sivatagon át vezető út időpontját nagyon rosszul tervezte meg, ekkor volt Kínában olyan forradalmi hangulat 1989-ben, amikor a kormány mindenhová tankokat rendelt ki. A nagy káoszban ellopták járművét, papírjait és az összes értéket. A pekingi francia konzulátus segítségével került haza. Utazásai közben kezdi kiadni a *Kaktuszok és egyéb szukkulensek enciklopédiájá*-t, amely 2002-ig jelent meg, összesen 2400 önálló lapon mutatta be a szukkulenseket. Abban az időben ez volt az első ilyen formátumú kiadvány.

Az 1990-es évben Szaharán át turistákat vezet, mint útikalauz, közben magvakat gyűjtött és ezeket *Katalógus*ában kínálja eladásra. Közbeszólt az iraki háború, ezért az észak-afrikai államokban is veszélyessé vált az idegenek utaztatása. A *Cactus-Anventures* című szukkulensekkel foglalkozó folyóirata 1992-ben jelent meg, amely azonnal sikeressé vált. Ebben az évben ünnepli a 25. évfordulót. Nemsokára az IOS teljes jogú tagjává választja meg. Válását követően munkanélkülivé vált, ennek ellenére élénken részt vállalt a francia és nemzetközi kaktuszos életben, sok konferenciát megszervezett és hívott össze. A tenerifei botanikus kert tulajdonosa felkínálta neki az igazgatói széket, melyet 1994-ben el is foglalt, azonban hamarosan felmondott, mert nem tetszett neki a tulajdonos természetvédelemhez való hozzáállása, csaknem az összes kiállítandó növényt törvénytelenül szerezte be. **Norbert Kropf** újonnan alakult cége felkéri, hogy dolgozza ki neki a magterjesztés piacát. Itt hódolhat újabb hobbijának a paraglidingnek, innentől felülről keresi és fedezi fel azokat a területeket, ahol botanikai megfigyeléseket végezhetett.

Spanyolországban, Andalúziában felkérlik, hogy hozzon létre egy szukkulens botanikai kertet. Néhány évvel később egy másik, hasonló jellegű kertet is beindít, de most Cuevas del Amanzora községben. 2000-ben, az évtized második felében újra bekerekezi a fél világot. Tapasztalatait könyvek formájában adja ki. Természetesen minden fontosabb összejevetelen részt vesz és részt vállal. Útjai során sok új növényi fajt fedezett fel. Nyughatatlan természete, tapasztalatainak sokasága és kitartásának eredménye a most bemutatott könyv.

Kezdjük a paramétereknél: a két kötet és az Index súlya úgy 6 kg körül van, ebből a második kötet több mint 3 kg. Nem szeretném, ha ezzel a vaskos papírhalmazzal vernék a fejembe a tudnivalókat! Formátuma A4-es, az oldalak száma 1436 plusz 45 oldal az Index. A fajokat 9500 fényképpel illusztrálja, ehhez még egyéb képek is vegyülnek, mint pl. a magvak felvételei. Összesen elismer és leír 177 nemzetséget, de megemlíti az összes eddig felhasznált nemzetségnevet. A nemzetségeken belül elismer 2360 fajt és alfajt, ez a kétszerese a *New Cactus*

Lexikon-nak. A nemzetségeknél felsorolja az oda tartozó fajokat, amelyek viszont már tovább nem elemez, nem adja meg leírásukat. Azt állítja, minden fajról legalább egy színes felvétel van a képmellékletben, ott a fajról minden jellegzetesség megfigyelhető. A bevezető részekben részletesen elemez különféle tudnivalót, mint pl. a növénynemzetségek rokonsági kapcsolatát, elterjedésüket, beporzóikat, magvaikat, életkörülményeket, stb.

A nemzetségek tárgyalásánál az első oldalon mindig a prototípust ábrázoló felvétel van. Majd néhány faj és magvaik makro képei

következnek. Itt mutatja be egy kis térképen a nemzetség elterjedését, de nem a fajokét. Következnek a beporzók és a pollenszemcsék felvételei. Egy amplitúdón ábrázolja a nemzetség magasságbeli előfordulását a minimum magasságtól egészen a maximum magasságig. A nemzetségnevek etimológiájában megadja az elnevezés angol fordítását, jelentését. A tárgyalásnál közli a nemzetség leírását és más nemzetségekhez való kapcsolatát. Megadja a pontos elterjedési területeket is. Végül megadja az ide tartozó fajok névlistáját, ezen kívül semmi adattal nem áll a rendelkezésünkre. Ahogy említettem a fajokon és alfajokon kívül nem említi meg a változatokat és a formákat, ez a CITES alapkövetelménye. A képmellékletben viszont gyakran kiemeli ezeket az eltéréseket és használja a *var.* és a *f.* kifejezéseket. Talán így akar kompromisszumot kötni a CITES-szel és a saját elképzelésével. Mivel tulajdonomban van folyóirata sok példánya, tudom, hogy ő is szívesen alkalmazza ezeket az alkategóriákat. Az egész mű fővédnöke maga **Nigel Taylor** volt, aki megrögzött „fajgyűlölő”, és nem szereti a sok elnevezést, ezért kicsit meglepett **Lodé** „bátorsága”, de csak kicsit.

A könyvet megrendelhetjük közvetlenül a szerzőtől, a megrendelőlapot kinyomtathatjuk az Internet-ről, elég, ha beütjük a könyv címét, könnyen hozzájutunk. Ez év végéig az ára 189,00 €, ebben még benne van a postaköltség, a 2016-os évtől az ár nem változik, csak a postai költséget külön felszámolja, ami újabb 36,00 €, ezért érdemes még az idén elküldeni a megrendelőlapot. A könyv három nyelven jelent meg, angolul, franciául és spanyolul.

A nemzetségek és fajok rokoni kapcsolatait, a szerző szerint, a DNS szekvenciák alapján állították be. Csodálatra méltó, hogy sok régi nemzetséget, melyet a „Nagyok” közül anno

valamikor sokat már kiiktattak, **Lodé** többségüket visszaállította. Újra írhatjuk, hogy *Echinofossulocactus* a *Stenocactus* helyett, megint van *Aylostera* és nem csak *Rebutia*, a *Parodia* nemhogy nem egyesíti magába a *Notocactus*, *Brasiliparodia* (*Brasilicactus*), *Erioccephala* (*Eriocactus*) és *Wigginsia* nemzetségeket, hanem két eltérő nemzetségbe lett szétválasztva. Az eredeti *Parodia* ma tehát *Parodia* és *Bolivivivacactus* nemzetségekre bomlott. A nagy *Echinopsis* nemzetség is újra kisebb nemzetségekre lett felosztva, tehát újra van *Echinopsis*, *Lobivia*, *Soehrensia*, *Trichocereus*, és így tovább. Vannak azonban besorolások, melyek szerintem még mindig nem helytállóak, nem értem a *Wiengartia* és a *Sulcorebutia* azonosságát, már csak azért sem, mert a *Sulcorebutia* eddig a *Rebutia* nemzetséghez tartozott, valamint az *Aylostera* és *Mediolobivia* egybevonását. Miért hozott létre új nemzetséget az *Echinocactus grusonii* fajnak, ha meg ezt megtette a nemzetséget miért nem bontotta fel legalább még két új nemzetségre, a nemzetség fajainak habitusa önmagától adja ezt? Még sok ilyen anomália található ebben a műben, de ennek ellenére a taxonok e század legjobb besorolása és kiértékelése.

A képmelléklet elég jó, bár sok fénykép nem felel meg fajazonosítónak, nem eléggé méretesek és élesek ahhoz, hogy bármely növényt azonnal besoroljunk általuk. Dicséretes, hogy a fajoknál ismeretes változatokat és formákat is igyekszik bemutatni, de nem teszi meg az összes taxonnal. Ez a tény megint csak félreértéseket okozhat a jövőben. Az Index-ben felsorolt szinonimák is félrevezetőek lehetnek. Sokuknál egy kérdőjel szerepel, ami talán azt jelenti, hogy az elnevezés feltehetőleg abba a nemzetségbe sorolandó, vagy csak egy elnevezés semmilyen származással. Ezeket nem kellett volna már ismertetnie, ha meg megtette, akkor az összes eddig felhasznált taxon nevet betűsorrendbe kellett volna állítania. Mindezek ellenére a könyvnek helye van minden növénykedvelő könyvespolcán, már csak az összehasonlítás, no persze a képanyag miatt is.

Fábrián László, Udvard
2015. november második fele.

Hírleveleink tartalomjegyzéke

A Hírleveleink tartalomjegyzéke honlapunkon elérhető a következő linken:

<http://kaktusz-es-pozsgas-tarsasag.hu/a-hirlevelek-interneten-kozolt-cikkei>